

Veiligheid is een groot en politiek beladen onderwerp. In onze samenleving voelen mensen zich meer en meer bedreigd in hun persoonlijke levensruimte. Het vertoog van natiestaten gaat in toenemende mate over onveiligheid. Kranten staan vol met artikelen over geweld, over daders en slachtoffers. Het gevaar blijkt een veelkoppig monster: het kan gaan over straatjongeren, drugs, een virus, migranten, andere landen, een ander geloof, het klimaat, de ongetemde stad, vrouw- of juist manonvriendelijkheid. Maar waar het ook over gaat, al die vertogen hebben iets met elkaar gemeen. Het gevaar schuilt in de onveilige ander of het bedreigende andere. Gevaar bevindt zich ergens buiten de eigen kring, aan de andere kant van de muur. Het is iets waartegen je je moet wapenen of waarvoor je beschermd moet worden. Veiligheid en de angst voor onveiligheid polariseren tussen hier en daar, tussen wij en zij, tussen wie of wat fout is en wie of wat goed. En met die polarisering verdwijnt de nieuwsgierigheid en de dialoog, neemt de angst en de roep om meer veiligheidsmaatregelen toe.

Maar geldt dat ook voor de hulpverlening? Verdwijnt daar ook de nieuwsgierigheid en de dialoog als veiligheid in het geding is? Vermoedelijk hebben veel hulpverleners al ervaren dat dit risico bij geweld en de dreiging ervan reëel aanwezig is. Bij geweld in gezinnen, tussen paren of in gemeenschappen dragen zij mee verantwoordelijkheid voor het garanderen van veiligheid. Ze worden geconfronteerd met schrijnende situaties en met de hoge verwachting om deze op te lossen. Onvermijdelijk worden ze daarbij beïnvloed door polariserende verhalen over wat veilig en niet veilig is, wat acceptabel is en wat niet, wie dader is en wie slachtoffer.

En toch vraagt hulpverlening in situaties van geweld en onveiligheid per definitie om een dialoog met de betrokkenen. Hulpverleners doen dat liefst op manieren die helpend zijn voor de gezinsleden, paren of individuen met wie ze spreken. Dat is een ware uitdaging, want hoe doe je dat als er zoveel druk ligt op het bewaken van veiligheid en polarisatie of simplificatie nooit ver weg is? In dit themanummer is deze vraag het uitgangspunt. In verschillende bijdragen wordt getoond wat een hulpverlener kan doen als het gaat over geweld en onveiligheid in gezinnen, tussen partners en in complexe situaties. Er

wordt gefocust op wat veiligheid inhoudt als je met plegers van feiten of met slachtoffers van mensenhandel werkt. Wat de mogelijkheden en grenzen zijn van veiligheidsmaatregelen zoals een uithuisplaatsing of contactverbod. Dit themanummer omvat een rijke variëteit aan bijdragen met een duidelijke rode draad. In alle artikelen komt namelijk de kracht van dialoog naar voren en de overtuiging dat duurzame veiligheid alleen door samen-werken gegarandeerd kan worden.

Als opwarmer voor dit themanummer starten we met de *Column* van **Claudy Takken**. Zij vertelt over het simplisme-monster dat te pas en onpas in de hulpverlening kan opduiken. Hardnekkig, slim en heel gemeen is het. Lezer wees gewaarschuwd.

Katrien Monsecour beschrijft aan de hand van casuïstiek wat een hulpverlener kan doen tijdens en na een contactverbod tussen ouders bij gezinsgeweld. Ze benadrukt de meerwaarde van een geïntegreerde aanpak waarin naast juridische maatregelen ook met ouders gesproken wordt over hun partnerrelaties en gezinsdynamiek. Een oefening in het omgaan met weerstand en geduldig zoeken naar openingen. Een systemische benadering helpt hierbij.

Mieke Faes werkt de methodiek ‘Veiligheidslandkaart’ uit, die ingezet wordt als er sprake is van partnergeweld. Door middel van deze stapsgewijze visualisatiemethodiek wordt samen met een paar gezocht naar meer veiligheid in hun relatie. De ‘Veiligheidslandkaart’ structureert het gesprek over beladen onderwerpen en bevordert de samenwerking tussen de partners.

Leen Meulkens geeft inzage in de werking van een transitiehuis voor plegers van feiten. Zij pleit ervoor om veiligheid in een forensische context niet te verenigen tot bewaken of opsluiten. Een groepsdynamiek waarin transparante communicatie, nabijheid, wederzijds respect en het nemen van eigen verantwoordelijkheid gestimuleerd worden, is volgens de auteur de weg om veiligheid op langere termijn te garanderen.

Hulpverlening aan minderjarige slachtoffers van mensenhandel en eengerelateerd geweld vraagt een veilige context en aandacht voor het creëren van veilige relaties. **Kerstin Thijs** beschrijft verschillende systemisch geïnspireerde

werkvormen die gebruikt worden om in de leefgroep van een *safe house* ervaringen van veiligheid te bevorderen. Dit zowel op het niveau van individuele slachtoffers als op het niveau van de leefgroep zelf.

Anneleen Vanmaele schrijft over de veranderingen in de veiligheidsaanpak van jongvolwassenen met (zelf)destructief gedrag die verblijven in de psychiatrie. Door het bespreken van een signaleringsplan krijgen deze jongvolwassenen, hun ouders en omgeving meer grip op hun destructieve emoties en crises en wordt er beduidend minder gebruik gemaakt van isolatie. Vanmaele laat zien hoe dergelijke gesprekken opgebouwd worden en waarin de meerwaarde en valkuilen schuilen.

In haar artikel reflecteert **Loes Maes** op de complexiteit van uithuisplaatsing van kinderen. Zij detecteert enkele terreinen waarop de blikvernauwing bij hulpverleners leidt tot eenvoudige verklaringen en gemakkelijke oplossingen. Als tegenwicht pleit Maes voor het durven nemen van risico's en voor meer gezamenlijke reflectie waarin niet alleen de perspectieven van kinderen en hulpverlening, maar ook die van de ouders in de besluitvorming worden meegenomen.

Sabine Vermeire gaat dieper in op het taxeren van (on)veiligheid en (on)veiligheidsbeleving van kinderen in complexe situaties. Zij laat zien dat het onderzoeken hiervan samen met kinderen en relevante betrokkenen een interventie op zich is die veiligheid en ervaringen van veiligheid faciliteert. Aan de hand van een casus worden de verschillende elementen van dit collaboratief onderzoek beschreven.

Birgit Bongaerts las voor deze *Schijnwerper* het boek *Gevecht in de echt. Over het wel en wee van partnerrelaties in de tweede levenshelft*. Zij paste enkele handvatten toe in een therapie met een ouder paar verwikkeld in wederzijdse pesterijen en verbaal geweld. Bongaerts moest met lede ogen toezien hoe weinig soelaas deze boden bij dit paar. Van een niet geslaagde therapie valt veel te leren.

In de rubriek *Boekbespreking* twee bijdragen. Lore Gillis bespreekt *Donutpsychiatrie van Hilgo Bruining*. De auteur probeert een minder resultaatgericht

model uit te werken voor kinderpsychiatrische zorg. Een goed leesbaar boek volgens Gillis, dat vooral gebruikt kan worden in gesprekken met niet systemisch opgeleide professionals.

Met de bespreking van *The architecture of Loneliness: Reflections on Displacement and Welcoming* geredigeerd door Mieke Bal sluiten we het nummer af. Philippe De Wilde reflecteert op de verschillende bijdragen in deze bundel.

Veel leesplezier,
Ellen Reijmers